

I. EDITORIAL

PUTEM VORBI DE SACRALITATEA JUSTIȚEI?

Prof. Ioan Alexandru

Abstract

Can we talk about the sacredness of justice? Which is the connection between the sacredness and the human activity of doing justice? These are the two research questions to which I will try to answer from my own perspective.

Impartiality is the necessary condition for providing a fair, right justice. Only an impartial justice can be independent and right. Impartiality is neither assured by the salary or by the person who makes appointments or controls the work of judges but by the CHARACTER, by the CONSCIENCE and by the morality of those who judge.

My opinion is that even when the state is laic or neutral, justice retains the sacred trait. The establishment of the regime of democracy makes justice to be administered in the name of the people, which means in fact that: is not less sacred as long as it is related to the infallibility of the popular will.

Moreover, I began to realize that the sacredness of justice – to make justice to the people is an activity of those people meant to achieve it, the judges. This, I dare to say, does not derive only from the infallibility of the popular will or from the moral and professional ethics but also from the will of our creator, the creator of this world and the intermediate, the interface of this transfer, of the materiality of the world we live in and transcendence, is what we call our consciousness the only one which can make the difference between truth and lie, between justice and injustice.

Keywords: *fairness, sacredness, character, conscience, truth, justice.*

După cum se știe, nu de mult a avut loc la Palatul Parlamentului la inițiativa Asociației Procurorilor din România și a Fundației Române de Democrație prin Drept, cu sprijinul Comisiei Juridice a Camerei Deputaților o dezbatere pe tema independenței justiției la care au participat atât președinții celor două camere ale Parlamentului și personalități cu funcții importante în justiție precum și cadre didactice din învățământul juridic.

Comentariile celor care au avut intervenții îmi dau prilejul câtorva reflecții asupra acestei probleme.

Concluzia a fost aceeași ca a multor alte conferințe, colocvii sau mese rotunde, și anume că deși s-au realizat progrese în organizarea și funcționarea puterii judecătorești, lipsa de credibilitate în justiție este de notorietate, iar analiza profundă a cauzelor care generează lipsa de credibilitate în justiție ne dezvăluie carențele de fond ale sistemului nostru judiciar și care, într-adevăr, pot favoriza presiuni politice și corupție în rândul magistraților.

De regulă, astfel după cum s-a întâmplat și la conferința la care am participat, se abordează cu precădere teme cum ar fi:

- numirea și promovarea judecătorilor;
- salarizarea specială a judecătorilor;
- cine face verificarea calității activității acestora;
- rolul CSM etc., etc.

Opinia mea, de mai multe ori exprimată, este, însă, că independența și credibilitatea justiției trebuie apreciată nu doar în raport cu normele de organizare și funcționare a puterii judecătorești, ci, mai cu seamă, în funcție de calitatea și corectitudinea soluțiilor.

Întrebarea pe care eu continuu să mi-o pun totuși de ani de zile este: dacă toate problemele de organizare și funcționare sunt rezolvate corespunzător sau chiar optim ... asigură ele calitatea și corectitudinea soluțiilor adoptate? Eu cred că NU.

După părerea mea corectitudinea soluțiilor este asigurată numai și numai dacă cel care judecă este capabil să fie *imparțial*, deci dacă poate *face dreptate*.

Imparțialitatea este condiția unei justiții corecte, drepte. Numai o justiție imparțială poate fi independentă și dreaptă.

Astfel după cum am spus de multe ori Justiția, judecătorii pot fi, și unii sunt respectați, nu pentru ceea ce sunt, ci pentru ceea ce ar trebui să fie. Îmi aduc aminte când eram avocat, de o formulă pe care a folosit-o un om simplu de la țară adresându-se instanței supreme. El nu s-a adresat cu formula clasică *onorată instanță*, ci cu sintagma *onorată lege*. În fața lui el, omul de rând, justițiabilul, a văzut LEGEA în numele căreia își căuta dreptatea, iar persoanele care erau în fața lui reprezentau legea care pentru el era un lucru sfânt. Mai târziu mi-am dat seama că de fapt asistasem la un exemplu concret la ceea ce în doctrină numim *depersonalizarea puterii*. Depersonalizarea puterii judecătorești.

Mai puțin îl interesează pe justițiabil cine numește judecătorii sau cine controlează activitatea lor sau cum este ales CSM-ul. Ceea ce îl interesează este ca justiția, judecătorii să facă dreptate, adică să fie imparțiali. să aplice cu dreptate, imparțial și în lumina adevărului legea. (Dex. *imparțial*: capabil să facă o apreciere justă, obiectivă; nepărtinitor, obiectiv, drept.)

Or imparțialitatea nu este asigurată nici de salariu, nici de cine face numirile sau de cine controlează activitatea lor, ci de CHARACTER. De CONȘTIINȚA, de ținuta morală a celui care judecă. Cine se ocupă cu această adevărată problemă a

construcției caracterului, a conștiinței judecătorilor? Familia? Școala? Facultatea? Colectivul de la locul de muncă? Mi s-a spus că DA. Drept argument: se studiază codurile deontologice. Atât. De fapt noi ne ocupăm numai de aspectele pur tehnice, materiale și mai puțin sau deloc de cele spirituale.

Mă întreb: Cultivăm doar frica, numai teama de eventualele sancțiuni pe care legea le prevede și uităm total de CONȘTIINȚA noastră? pe care ne place să o numim juridică. Profesorul Traian Ionașcu ne-a spus odată (la anul se fac 60 de ani de atunci) că din facultate două lucruri să nu uităm și să dobândim, și anume bunul simț juridic și conștiința juridică. Restul sunt în schimbare perpetuă: codurile, normele juridice, practica juridică, doctrina.

În același timp să nu uităm însă că justiția are și o semnificație politică esențială. Conform autorilor teoriei contractului social, ca să obțină justiția, oamenii s-au grupat în ceea ce se numește societate. Istoric vorbind, judecătorii au apărut înaintea legiuitorului laic, ceea ce înseamnă că justiția a fost primul element al vieții sociale. Ea exprimă etica socială a unui anumit moment și presupune credibilitate. Organizarea judecătorească moștenește ca demnitate și eficacitate valoarea primordială care este acordată principiilor ce garantează coeziunea socială, practic supraviețuirea societății omenești.

De multă vreme, după cum unii dintre dumneavoastră știți, mă preocupă caracterul special al activității de justiție, de stabilire a adevărului legal și mai ales responsabilitatea morală cu totul specială a judecătorilor¹.

Încă din 2004² (dar și anterior), am preluat ideea că „Justiția este anonimatul lui Dumnezeu” și că „Această formulă a lui Proudhom relevă misterul înțelepciunii divine, care se exprimă chiar și în cazul oamenilor care nu sunt de acord cu ea”, apoi am comentat: „Chiar când statul devine neutru, aparatul justiției își păstrează caracterul ierarhic iar instaurarea regimului de democrație face ca justiția să fie administrată în numele poporului care nu este mai puțin sacră atâta vreme cât este legată de infailibilitatea voinței populare”. De unde dictonul VOX POPULI VOX DEI³.

Oare greșesc? Putem vorbi de sacralitatea actului de justiție? Care este legătura dintre sacralitate și activitatea umană de împărțire a dreptății?

Așa s-a născut ideea unor dezbateri care ar putea fi o temă de cercetare fundamentală în condițiile în care cercetarea științifică contemporană are în mod evident un caracter transformativ a realității. Ori scopul cercetării ar putea fi găsirea unor soluții de curățire de la rădăcină a actului de justiție de tot răul care îl macină și care a generat neîncrederea în sistemul judecătorec. Au avut loc trei

---

¹ Recomand lucrarea *Substanța morală a dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, autor Popa Irineu Ion, în care se arată „adevărată justificare a Dreptului”, și anume criticând „disocierea adevărului despre om și lege de conștiința morală”. „desacralizarea Dreptului are consecințe tragice”.

² Ioan Alexandru, *Politică, administrație, justiție*, Ed. ALL Beck, București, preluare din René-Jean Dupuy, în prefața la Robert Chervin, „Justice et Politique”, Ed. L'Hermès, Paris, 2003, p. VII,

³ Traducere: Vocea poporului, vocea zeilor sau vocea lui Dumnezeu.

dezbateri pe această temă. Două la Centru de Excelență Academică din cadrul Uniunii Juriștilor din România, în 2012 și una la Universitatea din Craiova în 2014 cu prilejul unui Congres internațional de Filozofie Juridică⁴. La aceste dezbateri au participat profesori de filozofie juridică din țară și din străinătate și reprezentanți ai Academiei Române.

Stimulat de interesul manifestat atât de teoreticieni cât și de practicienii dreptului pentru o astfel de temă de dezbateri, temă de la care s-ar putea declanșa acțiuni concrete de responsabilizare mai accentuată a celor care împart dreptatea prin depășirea obișnuitelor măsuri de asigurare a independenței judecătorilor, am încercat să invit la o astfel de dezbateri și autoritățile statului responsabile de modul cum principalele culte din România participă la efortul comun de educare cetățenească. În acest sens am transmis autorității competente propunerea de a ne sprijini în organizarea unei dezbateri pe tema sacralității justiției la care să participe reprezentanți ai principalelor culte.

Deși inițial se părea că există deschidere pentru a conjuga și cultele legal recunoscute la efortul de clarificare teoretică a caracterului sacru a activității umane de împărțire a dreptății, răspunsul scris, reflectând o neînțelegere a diferenței dintre termenii *sacru* și *divin* a respins propunerea sub o motivare nu doar neștiințifică, ci și contrară principiilor Constituției noastre care consacră caracterul neutru și nu ateist al țării noastre. În răspunsul primit se face mai întâi o confuzie afirmându-se că dezbaterea propusă ar fi având tema „*Caracterul divin al justiției în democrație*” ceea ce este inexact dezbaterea propusă privea caracterul *sacru* nu *divin* al justiției, iar mai departe se susținea că „*Atâta vreme cât dreptatea e a poporului și înfăptuită de către popor, justiția și-a pierdut caracterul sacru*”, de unde s-ar deduce că voința poporului nu e sacră. Așa să fie oare ? Eu tocmai acest lucru vroiam să-l clarificăm, astfel după cum rezultă din scrisoarea pe care am trimis-o și prin care arătam că dată fiind „*responsabilitatea morală cu totul specială a judecătorilor*”. Opinia mea este că și „*atunci când statul devine laic sau neutru, aparatul justiției își păstrează caracterul ierarhic, iar instaurarea regimului de democrație face ca justiția să fie administrată în numele poporului*” ceea ce înseamnă de fapt, că nu este mai puțin sacră atâta vreme cât este legată de infailibilitatea voinței populare”.

Au trecut ani de zile. Eu nu am abandonat ideea și am continuat să cercetez să mă documentez căutând să înțeleg în profunzime dacă activitatea de împărțire a dreptății este la fel de importantă, de obișnuită ca oricare altă activitate umană.

Am recitit Mircea Eliade și am înțeles mai clar tezele sale privind deosebirea dintre sacru și divin, am recitit Basarab Nicolescu și am încercat să înțeleg mai bine deosebirea dintre logica binară și logica terțului inclus, am citit despre transcendență, adevăr și dreptate precum și diferite lucrări de filozofie juridică și nu numai, am citit importante lucrări contemporane. Dumitru Constantin Dulcan, Cornelia

---

⁴ Iulie 2014, al X-lea Congres Mondial al International Society for Universal Dialogue organizat împreună cu Facultatea de Drept și Științe sociale a Universității din Craiova

Guja precum și lucrări despre confruntarea evoluționism și creaționism⁵ sau despre fizica cuantică și creația⁶. Am citit cu atenție Filocalia vol. 1 și 9 precum și lucrări teoretice și de practică juridică a unor judecători sau pur și simplu comentatori ai justiției, cum ar fi Marian Nazat sau Nicolae Cîrstea, intervievând profesorul și fostul judecător Ion Turcu.

Și tare mă tem că am început să-mi dau seama că sacralitatea justiției, a face dreptate oamenilor este o activitate a acelor persoane menite să o realizeze, a judecătorilor, care îndrăznesc să spun nu derivă doar din *infaibilitatea voinței populare*, din morală sau etică profesională, ci din voința creatorului nostru a tuturor, a creatorului acestei lumi, iar intermediarul, interfața acestui transfer din materialitatea lumii în care trăim și transcendență este ceea ce numim conștiința noastră singura ce poate face diferența dintre adevăr și minciună, dintre dreptate și nedreptate. Cu atât mai mult cu cât judecătorii sunt chemați nu doar să aplice legea, ci să facă dreptate.

Iată de ce lansez acum în preajma Adunării generale a Asociației Române de Filosofie a Dreptului (ARFD), și a Adunării solemne dedicată împlinirii a 150 de ani de la adoptarea Constituției din 1866 și a 25 de ani de la adoptarea Constituției din 1991, acest Manifest provocând teoreticienii și practicienii dreptului să reflecteze asupra acestei ipoteze privind sacralitatea justiției precum și asupra concepțelor de adevăr, dreptate, conștiință juridică, bun simț juridic, păcat sau răspundere juridică, morală sau etică contribuind astfel la înțelegerea profundă a obligațiilor pe care le au cei care împart dreptatea.

---

⁵ Karl Giberson, Mariano Artigas, *Oracolele științei*, Ed. Curtea Veche, București, 2011.

⁶ Interviu cu Bruce Lipton, de Cristian Mureșan, Tv Cluj.